

процесі фахової підготовки студентів. №5 (25).

3. Грона, Н. В. (2017). ІКТ як ефективний засіб організації пошуково-дослідної діяльності студентів педагогічного коледжу. *Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця»* (м. Суми, 5-6 грудня, 27–29)
4. Іщенко, О. А. (2002). Передумови і проблеми застосування нових інформаційних технологій під час викладання соціально-гуманітарних дисциплін. *Освіта. Технікуми. Коледжі. № 1.* с. 10-12.
5. Поляков, В. П. (2005). Архитектоника информационной подготовки специалистов в системе высшего профессионального образования. *Учёные зап. Ин-та информатизации образования Рос. акад. образования. Вып.16.* Москва: ИИО РАО, 115–121.

DOI 10.36074/22.12.2019.v2.15

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Горбач Надія Василівна

кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри філологічних дисциплін з методиками викладання
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

УКРАЇНА

Сучасний освітній процес вимагає постійних змін та оновлення змісту навчального матеріалу, а також методів та прийомів його викладання. Навчальні дисципліни отримують не лише нові назви, а й розширюють свої дидактичні можливості. Одним із таких курсів є «Література рідного краю» у початковій школі, предмет, який довгий час незаслужено перебував на периферії навчально-виховного процесу.

Історія літературного краєзнавства бере свій початок із 80-х років ХХ століття. Першопочатково метою курсу «Література рідного краю» була його патріотична спрямованість, направлена на ознайомлення із творчістю поетів та письменників, що проживають чи проживали на території області. За майже три десятки років незалежності цей курс постійно еволюціонує, розкриваючи свої все нові можливості. На це вказує ряд досліджень, що стосуються літературного краєзнавства. Серед авторів таких розвідок – науковці І. Волинець, Л. Башманівська, В. Забарний, О. Ісаєва, О. Куцєвол А. Лисенко, Л. Мірошніченко, В. Оліфіренко, А. Ситченко, Г. Токмань, А. Фасоля, В. Шуляр, Н. Яценко та ін.

Однак попри величезну кількість теоретико-методологічних розробок, переважна їх більшість стосується вивчення літератури рідного краю у середній та старшій школі, а самі автори дуже часто вказують на применшення значення літературного краєзнавства у навчально-виховному процесі, симптоматичність проведення таких уроків та їх відірваність від вивчення української літератури в цілому, недостатню кількість творів і навчальних

матеріалів, слабку фахову готовність учителя до проведення таких занять тощо [1].

Тим часом цей курс уже самою назвою – «Література рідного краю» – дає зрозуміти широкий спектр своїх можливостей, серед яких і прищеплення любові до слова на прикладі творів письменників-земляків, і формування естетичних смаків, і усвідомлення того, що літературний процес – це не щось відірване від реальності. Не останньою є функція формування читацьких уподобань підростаючого покоління, які закладаються ще у початковій школі. Відтак стає зрозумілою особлива роль літературного краєзнавства для молодших школярів. Усе це й зумовлює **мету пропонованої розвідки** – окреслити можливості та перспективи літератури рідного краю у системі початкової ланки освіти.

Зацікавлення творами літератури та необхідність у їх щоденному прочитанні формуються у школярів поступово. На думку О. Вашуленко, це пов'язано із емоційно-естетичним впливом літератури як виду мистецтва, з її інформаційним потенціалом [2]. Важливу роль у цьому процесі відіграє ознайомлення із творчим доробком письменників-земляків.

Будучи мистецтвом слова, що відкриває для читача навколишній світ у художніх образах та створює нову альтернативну реальність за законами прекрасного, література рідного краю виконує усі ті ж функції, що й будь-яка інша: пізнавальну, естетичну, виховну, комунікативну тощо. Однак як мистецтво конкретної місцевості (області, району, міста), залежно від свого змісту, вона може виконувати й інші функції. Так, література рідного краю розширює уявлення про звичаї та традиції певної місцевості, містить історичні та географічні відомості про край, у якому написана. Відтак, можемо виділити ще одну функцію – краєзнавчу.

Також предмет відкриває завісу у творчу майстерню письменника, робить його постать близькою та зрозумілою для маленького читача. Літературне краєзнавство не лише знайомить школярів із широкою тематикою творів, а й дає зрозуміти, що процес творення книг – це не щось незриме та відірване від дійсності. Важливими у цьому плані будуть зустрічі з письменниками, чия творчість вивчається, живе спілкування з ними, можливість задати питання про їхні книги.

Отож, творчість письменників рідного краю може стати в нагоді не тільки на уроках літературного читання та рідної мови, а й під час вивчення навколишнього світу, народних звичаїв та традицій. Розглянемо це на прикладі літератури волинського краю, що для нашої місцевості є рідною.

Протягом років незалежності дитяче книгодрукування невпинно розвивалося, тож нині маємо достатньо текстового матеріалу. На жаль, хрестоматійних збірників, у яких репрезентовані твори волинських письменників для дітей, не так багато. Серед останніх варто виокремити навчальні посібники «Стежина. Волинська читанка» [3] та «Сучасна дитяча література Волині» [4]. Між ними майже двадцятиліття, отож, маємо літературу волинського краю в динаміці розвитку.

Чимало волинських письменників присвятили свої твори краєзнавчій тематиці. Серед них – Василь Гей, Йосип Струцюк, Надія Гуменюк, Петро Мах,

Віктор Лазарук, Петро Гоць, Іван Чернецький, Валентина Штинько, Олександр Богачук та ін. За їхніми творами можна вивчати географію та історію Волині.

Особливими у цьому плані є твори, що стосуються конкретної місцевості в регіоні (про озера, річки, міста та містечка на Волині, про видатних людей краю). На сьогодні маємо чимало письменників, чия творчість стосується легенд та історії обласного центру Волинської області – міста Луцька. Серед них особливо вирізняються Петро Троневиц зі збіркою «Оповідання з давньої історії Луцька» та Ольга Герасим'юк із виданням «Побачення з давнім Луцьком». Обидва волинські автори у доступній формі знайомлять маленьких читачів з історією міста, в якому вони живуть, або ж обласного центру. Розглядаючи твори такої тематики, молодші школярі не лише дізнаються про походження давніх назв чи об'єктів, вони розширюють знання про малу батьківщину, у них формується інтерес до краєзнавчої тематики. Остання, зокрема, стане в нагоді не лише на уроках літературного читання, а й на такому інтегрованому курсі, як «Я досліджую світ».

Так, дитяча письменниця Ольга Герасим'юк у своєму доробку має багато цікавих творів про давнє місто Луцьк. Серед них – вірш «Луцьк» (своєрідна віршована енциклопедія, яку авторка називає «довідкою в рядках і між рядками»); легенди «Про пастушка Луцька і місто імені його на Стиру», «Чому Луцький замок називають замком Любарта», «Легенда про Холмську Богоматір», «Луцьке чудо»; загадки про місцевість Луцька та його околиці «Загадки міста Луцька».

На противагу легендарним розповідям Петро Троневиц присвятив свої твори історичній тематиці. Так, з його оповідання «Лучеськ Великий» читачі дізнаються, чому місто отримало таку назву; твір «У Луцьку на риночку» пояснює походження назви площі Ринок у місті; оповідання «Тут проживала родина Косачів» розповідає про роки, проведені Лесею Українкою в місті Луцьк. Будучи істориком, письменник у доступній формі відтворив різні історичні події Луцька та описав найвідоміші місця обласного центру.

Відтак, маємо два різні підходи до викладу історії стародавнього міста Луцьк: легендарний та історичний. Оскільки творів такої тематики велика кількість, після їх вивчення можна проводити урок-підсумок у формі змагання, гри, конкурсу загадок тощо, коли учням пропонується за уривками з текстів здогадатися, про який географічний чи історичний об'єкт ідеться або ж самим відшукати в текстах художній опис тієї чи іншої місцевості.

Розширити коло читацьких інтересів на уроках літератури рідного краю допоможуть і твори, що розповідають про народні звичаї та обряди («Веснянка», «Вербниця», «На Різдво» Ніни Горик, «Писанка» Надії Гуменюк, «Якого кольору волинська крашанка» Сергія Цюриця, «Клечальної суботи» Василя Гея тощо). Серед них є як прозові, так і віршовані твори однієї тематики. Такі зразки доречно розглядати в межах одного заняття, щоб порівняти розкриття теми у різних жанрах. Наприклад, твори Надії Гуменюк та Сергія Цюриця розповідають про традицію розпису писанок, збережену у польських та волинських селах. Відтак їх розгляд актуально проводити напередодні великодніх свят, щоб розширити уявлення про вірування наших предків та збереження традицій у на час.

Надія Гуменюк ПИСАНКА

На долоньці в Лесі
Дивонько казкове –
Писанка чудова
Різнокольорова.
Писанку цю вперше
Леся розписала,
Мама тільки трішки
Їй допомагала.
Два пучки калини,
Два птахи крилаті –
Мов маленьке сонце
Світиться у хаті [3].

Сергій Цюриць ЯКОГО КОЛЬОРУ ВОЛИНСЬКА КРАШАНКА

Досі про Волинь і, зокрема, Полісся чує, як про край «золотих» та «розових» крашанок. У моєму рідному селі їх фарбували найчастіше суботнього перед великоднього дня у цибулинні й лататті. Робила це мати. Ми, діти, бігали і за лататтям, коли отримували дозвіл, і витягали з посудини з превеликим задоволенням.

Крашанка й понині найпопулярніша на Волині...[3]

Запитання до текстів:

- Що об'єднує обидва твори? Чим вони відрізняються?
- На вашу думку, писанка і крашанка – це одне й те ж саме?
- Чи чули ви про звичай розписувати писанки та робити крашанки напередодні Великодня?
- Які ще великодні традиції та обряди вам відомі?
- Чи виготовляли ви самостійно писанку або крашанку? Якими словами ви б могли її описати?
- Чому, на вашу думку, важливо зберігати традиції наших предків?

Висновки. Таких уроків літератури рідного краю можна проводити безліч, адже тематика творів нескінченно багата. Цей предмет покликаний не лише ознайомити з жанровим та тематичним розмаїттям творів, але й активізувати життєвий досвід школяра, простежити зв'язок літератури з реальним життям, а відтак – сформуванню стійкого інтересу до прочитання нових книг. Безперечно, такі уроки допоможуть сформуванню естетичних смаків дитини, збагатять її словниковий запас та розширять світогляд. Коло читацьких інтересів поповниться красзнавчою тематикою, інформацією про видатних людей рідного краю, його географічні, природні особливості та своєрідність народної культури. Отож, дитяча література рідного краю – не лише обов'язковий пункт шкільної програми, а й особливо важлива сторінка, що відкриває нові можливості на шляху дитини до її становлення як особистості.

Список використаних джерел:

1. Фасоля, А. (2011). Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. *Українська література в загальноосвітній школі*, (6), 19–21.
2. Вашуленко, О. (2012). Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Методика навчання української мови в початковій школі (теоретико-прикладний аспект): Хрестоматія*, (I), 113–121.

3. Ковальчук, Г. & Коробчук, С. (1997). *Стежина (Волинська читанка): Навчальний посібник*.
4. Вітюк, В. & Данилюк, О. (2016). *Сучасна дитяча література Волині: навчальний посібник для учнів початкової школи*.

DOI 10.36074/22.12.2019.v2.16

ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

ORCID iD: 0000-0003-2872-5065

Каменська Ірина Степанівна

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри теорії та методики професійної підготовки
*Переяслав-Хмельницького державного педагогічного
університету імені Григорія Сковороди*

УКРАЇНА

Сучасне суспільство вимагає від фахівця належні знання, уміння та навички, задля сталого функціонування та подальшого розвитку країни у європейському вимірі [1, 3].

Підготовка майбутнього фахівця з охорони праці у закладах вищої освіти передбачає вивчення ряду загально-технічних та спеціальних навчальних дисциплін відповідно до галузевого стандарту вищої освіти України та робочого навчального плану.

Стандарт освіти визначає: вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного рівня; загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти; інші складники, передбачені спеціальними законами [2].

Особливої уваги вимагає вивчення спеціальних навчальних дисциплін з циклу професійно-практичної підготовки.

За результатами вивчення фахових дисциплін здобувачі освіти мають бути володіти такими компетенціями:

- навички роботи з інформаційними та комунікаційними технологіями;
- знання та розуміння професійної діяльності;
- вміння розкривати, встановлювати та розв'язувати проблеми, приймати аргументовані рішення через пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел;
- здатність навчатися та оволодівати сучасними знаннями;
- навички виконання безпечної діяльності;
- прагнення до збереження навколишнього середовища;
- здатність застосовувати закони, положення, нормативно-правові документи з охорони праці та промислової безпеки у майбутній професійній діяльності;
- здатність забезпечувати безпеку праці при веденні основних видів будівельно-монтажних робіт;